

CAPVT XI.

Haereticorum falsa dogmata dispelluntur.

Principio, nostri temporis haeretici, qui contendunt vetus testamentum a Ioanne Baptista fuisse abrogatum, ab eodem nouum constitutum fuisse volunt; Christum vero Redemptorem quidem fuisse, non legislatorem; nec nouam aliquam condidisse legem, sed vnice a veteri nos liberasse. Ita Lutherus (1) scribens: „nullo opere, nulla lege homini Christiano opus est, quum per fidem sit liber ab omni lege.“ Quem errorem impudens euulgauit Caluinus, dum exponens illud Pauli ad Galatas, „missit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret“, sic exclamat: „Oh! miserabilem stultitiam. Oh! perniciosum errorem praedicantium Christum nouum Legislatorem. Quasi veterem legem abrogauerit, vt nouam Christianis omnibus legem imponeret.“ Caluinum sequutus est Thomas Hobbes. (2)

Deinde Montanus fuit, qui circa annum Domini cxxxiii. eo temeritatis deuenit, vt testibus Philastrio, (3) et Augustino (4) legem a Christo datam suo saeculo finitam esse doceret, et in eius locum se aliam perfectiorem afferre; adserens se esse Paracletum illum, quem Dominus suis discipulis promisserat, quique eos docturus esset omnem veritatem. Hanc insaniam amplexatus est Manetes, seu Manichaeus, circa annum Domini cclxxiii. vt refert Augustinus (5): cuius erroris falsitas vel vno Lucae testimonio euincitur; scilicet, verbis capituli postremi, vbi Christus Apostolos alloquens dicebat: „et ego mitto promissum Patris mei in vos: vos autem sedete in ciuitate, donec induamini virtute ex alto. Quam promissionem completam fuisse in ipsis Apostolis in die Pentecostes idem Lucas fuisse enarrat in actibus Apostolicis cap. ii.

Mahumetes autem, omnium callidissimus, vt impiae suae sectae auctoritatem daret, adseruit tres a Deo leges fuisse datas ab exordio rerum: nempe Mosaicam, Christianam, seu Euangelicam,

(1) De Libertate Christiana.
(2) In suo Leuiathan de ciuit. Ch.
cap. 41.

(3) Haer. xxxviii.
(4) Lib. de Haeresibus cap. 26.
(5) Vbi supra cap. 46.

et Alcoranum. Sicut autem lege Euangelii adueniente, Mosaica lex cessauit et abrogata fuit, ita adueniente lege Alcorani abrogata fuit lex Euangelii, quae sexcentis tantum annis durauit. Ita cum ipso omnes Mahumetani.

Erga praecepta vero in noua lege contenta hos errores Caluinistae docent. Primo, praecepta moralia, seu Decalogi, non posse a nobis seruari, proindeque Christum nos ab eorum obseruatione liberasse, secundum illud Pauli ad Galatas iii. *Christus nos redemit de maledicto legis.* Secundo docent, Baptismum, aliaque sacramenta non esse absolute necessaria ad salutem; et ideo praecepta sacramentalia Christianos non obligare. Tertio docent, Fidei praeceptum mortales omnes obligare; et hoc solum praeceptum sufficere ac necessarium ad salutem esse, secundum illud ad Rom. i. : „iustus ex fide viuunt.“ et Lucae vii. „crede tantum, et salua eris.“ Ex his autem omnibus concludunt; euangelicam libertatem in eo esse constitutam, quod a legis obseruatione liberi sumus. Quae tria Caluinistarum deliramenta, potius quam dogmata, damnauit Concilium Tridentinum, (6) nosque ab eo edocti anathematizamus.

Inquirendum tamen, discutiendumque, quibus ea haeretici homines communiter tentant. Itaque pro prima sua opinione haec producant argumenta. I. Paulus ii. ad Corinth. 3. scribit, „vbi spiritus Domini, ibi libertas; id est, ab obligatione legis: at fideles spiritum Domini habent; nam dicitur Rom. viii. „accepistis spiritum adoptionis filiorum:“ et ad Galatas v. „Vos enim in libertatem vocati estis:“ ergo.

II. Seruator noster, mandatum Apostolis dedit tantum, vt regnum Dei praedicarent; vt nationes omnes docerent, et credentes baptizarent; vt vbi non reciperentur, ciuitatis illius puluerem e pedibus excuterent; sed non vt ignem de coelo ad eorum destructionem postularent, neque vt eos ad fidem gladio cogerent in quo nihil imperii, sed consilii tantum. Missit illos tanquam oues ad lupos, non sicut reges ad subditos; non vt leges ferrent, sed vt legibus latis obedirent, et obedientiam alios docerent: Regnum enim Christi non est de hoc mundo: non fuit ergo Legislator Christus, sed vnice Redemptor, ac Doctor.

Pro secunda autem haec adducunt. I. Apostolus i. ad Corin-

Kk 2

rin-

(6) Sess. vi. can. 18.

in thios xiii. dicit : » quum venerit quod perfectum est, euacuabitur, quod ex parte est; « sed lex noua ex parte est; teste eodem Apostolo ibidem scribente : » Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus; « ergo noua lex euacuanda est alia perfectione succedente.

II: Dominus Ioannis xvi. discipulis promissit omnem veritatis cognitionem in aduentu Spiritus Sancti Paracliti: at nondum Ecclesia omnem veritatem cognoscit in statu noui testamenti: expectandus igitur alius status est, in quo per Spiritum Sanctum omnis veritas manifestetur.

III: Dominus dicit Mathaei xxiii. » praedicabitur hoc Euangelium regni in vniuerso orbe. . . et tunc veniet consummatio: « sed Euangelium Christi iamdiu praedicatum est omni creaturae, et in vniuerso orbe, nec tamen adhuc venit consummatio: ergo Christi Euangelium non est Regni Euangelium, sed futurum est aliud Euangelium Spiritus Sancti, quasi alia lex.

Et quidem, an temporibus Apostolorum praedicatum fuerit in vniuerso orbe Euangelium alibi saepius affirmare Scriptura videtur: dicitur enim Marci vltimo: » illi autem profecti praedicauerunt vbique. « Actorum xx. » eritis mihi testes in Hierusalem, » et in omni Iudaea, et Samaria, et vsque ad vltimum terrae. « Ad Rom. x. Paullus dicit ex Psal. xviii: » in omnem terram exiuit » sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum. « Et ad Colossenses, de Euangelio scribit cap. i: » in vniuerso mundo est, » et fructificat, et crescit. « Haec obiciunt.

Quae tamen facilem habent solutionem. Ac primum sic est exponendum: vbi Spiritus Domini, ibi libertas, ab obligatione legis cogentis, terrentis, minantis, qualis erat Mosaica; non ab obligatione cuiuscumque legis etiam gratiae, et amoris. Atque hoc illud est, quod dicitur i. ad Timotheum: » iusto non est lex posita. « Non quia iustus vlla lege non teneatur; sed quia sic ex amore virtutis operatur, vt etsi non esset lex, adhuc virtuose operaretur; contra ac peccator faceret, qui in vitia rueret, nisi minante lege coerceretur: et hac ratione Iudaicis ad malum pronis lex fuit necessaria.

Libertas itaque Christiana non in eo posita est, quod ab obseruantia mandatorum Dei liberi sumus, sed est posita potissimum in libertate a seruitute peccati, secundum illud Ioannis viii: » si

» er-

» ergo vos Filii liberauerit, vere liberi existis: « et Rom. vi: « liberati autem a peccato serui facti estis iustitiae. « Deinde posita est in libertate a iugo legis caeremonialis, et iudicialis Iudaeorum, secundum id, quod ad Galatas iv. scriptum est: » quomodo iterum » conuertimini ad infirma, et egena elementa, quibus denuo seruire vultis. « Demum posita est in eo, quod legi obediimus, non ex timore tanquam serui, sed ex amore tanquam filii: accepimus enim spiritum adoptionis, quo Deum inuocamus, non amplius tanquam iudicem, sed tanquam Patrem; vt ipse Paullus loquitur ad Rom. viii.

Secundum argumentum euincit tantum, Christum non condidisse legem timoris, minis, terroribus, ac poenis temporalibus terribilem; sed legem amoris, quam volentes, non inuiti, acceptarent, homines inuitando, eisdemque vitam aeternam promittendo, si eam amplecterentur ac seruarent: proptereaque discipulos, non tanquam reges, sed tanquam oves mississe. Christi autem regnum, non temporale, et terrenum, sed spirituale, et aeternum est; neque regnum habet ab hominibus, sed a Patre Rex vniuersorum constitutus est.

Ad primum ex his, quae secundo loco opponebant, responderet ex S. Thoma: (7) » Quod triplex est hominum status. Primus quidem veteris legis; secundus nouae legis; tertius status » succedit, non in hac vita, sed in futura, scilicet in patria. Sed » sicut primus status est figuralis, et imperfectus respectu status » Euangelii, ita hic status est figuralis, et imperfectus respectu status » patriae, quo veniente iste status euacuatur; sicut dicitur » i. Corinth. xiii v. 12. Videmus nunc per speculum in aenigmate, tunc autem facie ad faciem. « Hinc distinguenda illatio ducta sub hac forma: lex noua euacuanda est alio perfectione statu succedente in alia vita, concedo, in praesenti nego.

Secundum, quod obiciunt, vt S. Thomas obseruat, (8) fuit Montani, et Manichaei fundamentum, quo adsererent promissionem Christi de Spiritu Sancto dando non fuisse in Apostolis completam, sed in eis: vnde Manichaei suum Magistrum Spiritum Paraclitum vocabant. Quia vero ex actibus Apostolorum oppositum euidenter colligitur, vtrique librum hunc reciciebant. » Sed istae » vanitates (inquit S. Thomas) excluduntur per hoc quod dicitur

Ioan-

(7) Prim. Sec. q. cvi. art. 4. ad 1.

(8) Vbi supra ad 2.

»Ioannis vii. 39. Nondum erat spiritus datus, quia nondum Iesus erat glorificatus. Ex quo datur intelligi, quod statim glorificato Christo in Resurrectione, et Ascensione, fuit Spiritus datus, et per hoc etiam excluditur quorumcumque vanitas, qui dicerent esse expectandum aliud tempus Spiritus Sancti.

Aduertitque, quod docuit Spiritus Sanctus Apostolos omnem veritatem de his, quae pertinent ad necessitatem salutis, scilicet de credendis, et de agendis; non tamen docuit eos de omnibus futuris euentibus: hoc enim ad eos non pertinebat, secundum illud Actorum I. v. 7. Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate.

Neque obest si dicatur; quod datus fuit status proprius Patris, scilicet status veteris legis quo homines generationi vacabant; datus fuit status proprius Filii, nempe legis nouae, quo homines vacarent sapientiae: ergo et dari debet status proprius Spiritus Sancti, in quo spirituales viri principabuntur. Nam vt S. Thomas docet, (9) lex vetus fuit etiam Filii, qui in ea figurabatur: et lex noua fuit etiam Spiritus Sancti, secundum illud Rom. viii. »Lex Spiritus vitae in Christo Iesu: « hinc non est expectanda alia lex.

Pro tertio soluendo Augustini sententia tenenda est. Docet enim, nedum Apostolorum temporibus, sed nec aetate sua Euangelium omni omnino creaturae esse praedicatum. Siquidem Hesychio oppositum sentienti ait: (10) »quod enim putat venerabilitas tua, iam hoc per ipsos Apostolos factum, non ita esse certis documentis probaui: sunt enim apud nos, hoc est in Africa, barbarae innumerabiles gentes, quibus nondum esse praedicatum Euangelium, ex iis, qui ducuntur inde captiui, et Romanorum seruitiis iam miscentur, quotidie nobis addiscere in promptu est. « Quod alibi reperit. (11) Imo nostris quoque temporibus multae barbarae nationes in dies deteguntur, apud quas nulla Euangelii, vel olim praedicati, memoria existit.

Igitur ad Scripturae auctoritatem dicendum: vel non loqui eam cum distributione completa; adeo vt per Apostolos ad omnes omnino vniuersi orbis gentes fuerit praedicatum Euangelium; sed cum distributione incompleta, vt nulla fuerit orbis praecipua pars, ad quam sonus vocis euangelicae apud aliquos non peruenerit: vel cum

(9) Ibidem ad 3.

(10) Epist. modo cxcviii.

(11) Lib. de nat. et grat. cap. 2.

Augustino, (12) verba illa Apostolis dicta implenda fuisse, non per ipsos immEDIATE, sed per Ecclesiam.

Et quidem S. Thomas vtramque opinionem complectens, ad propositum argumentum responderet: (13) quod »quum Christus statim in principio euangelicae praedicationis dixerit (Math. iii. 2.) »appropinquauit Regnum Coelorum, stultissimum est dicere, quod »Euangelium Christi non sit Euangelium regni. Sed praedictio Euangelii Christi potest intelligi dupliciter: vno modo quantum ad diuulgationem notitiae Christi; et sic praedicatum fuit Euangelium in vniuerso orbe, etiam tempore Apostolorum, vt Chrysostomus »dicit Homilia 76. in Math. Et secundum hoc quod additur; et »tunc erit consummatio, intelligitur hoc de destructione Hierusalem, de qua tunc ad litteram loquebatur. Alio modo potest intelligi praedictio Euangelii in vniuerso orbe cum pleno effectus: ita scilicet quod in qualibet genere fundetur Ecclesia: et ita, sicut »dicit Augustinus in Epist. ad Hesychium, (14) nondum est praedicatum Euangelium in vniuerso orbe, sed hoc facto veniet consummatio mundi.

CAPVT XII.

De legum diuinarum fine, praemio, et poena.

Spectant leges diuinae nostram praesentis vitae securitatem; aeternamque alterius vitae beatitudinem.

Et primus quidem diuinarum legum finis ex scripturis facillime demonstratur. Legimus enim Prouerb. ii. »qui enim recti sunt, habitabunt in terra, et simplices permanebunt in ea: impii vero »de terra perdentur; et qui inique agunt, auferentur ex ea. « Et cap. iii. »beatus homo, qui inuenit sapientiam, et qui affluit prudentia. Longitudo dierum in dextera eius, et in sinistra illius diuitiae, et gloria. Viae eius viae pulchrae, et omnes semitae illius pacificae. «

Deinde demonstratur ratione. Primum a posterioribus, vt inquit

(12) Laudatae epist. cap. 12.

(13) Prim. Sec. q. cv. art. 4. ad 4.

(14) Modo cxcvii.

unt; quippe qui eas leges noscit, aperte intelligit, eas ad securitatem, et tranquillitatem nostram latas esse. Praeterea et a prioribus; nam leges illae aeternum rerum ordinem spectant, quo conseruatio rerum, adeoque securitas, et tranquillitas nostra continentur. Legum autem Ecclesiasticarum eundem esse finem id probat, quod eae leges ad custodiam Religionis ferantur: Religione vero tanquam potentissimo vinculo societas contineatur, et seruetur. Quae quum ita sint, et privati cuiuslibet, et totius societatis atque generis humani magnopere interest, vt leges istae sartae teetae seruentur.

Alter legum diuinarum finis demonstratur quoque ex Scripturis, quae passim docent, vitam aeternam iis praeparatam esse, qui diuina mandata seruant. Et quidem in ipso veteri testamento quandoque vita haec indigitari videtur, quanquam ignotum hunc finem fuisse Hebraeis, sunt qui putant, in primis Augustinus. Nam Leuitici xxiii. sic scribitur: » Custodite leges meas, atque iudicia, quae faciens homo, viuet in eis. Ego Dominus. « Vita autem haec, de qua loquitur Deus, non erat tantum praesens, nam non omni transgressioni legum illarum, de quibus sermo est in eo Leuitici loco, poena mortis statuta est. Sed apertissime idem discimus ex nouo testamento pluribus in locis. Vnum seligimus velut ceteris clariorem. Luc. x. dicitur: » Quidam legis peritus surrexit tentans illum » (Christum) et dicens: Magister, quid faciendo vitam aeternam possidebo? At ille dixit ad eum: in lege quid scriptum est? » Quomodo legis? ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et proximum tuum, sicut te ipsum. « Cui Christus: » Hoc fac, et viues. « Ex quo loco perspicuum est, leges omnes a Deo latas esse vt vitam aeternam habere possimus.

Verum et ratio id suadet, si tria haec praestabillantur. I: Animas humanas esse immortales. II: Superesse post hanc vitam aliam, eamque aeternam. III: Eam esse posse beatam, vel miseram. Deus enim quum sit optimus, vult vt bene sit creaturis omnibus, praesertim rationalibus. Quin imo quandoquidem optimum nostrum bonum ignoramus, legem promulgauit, qua nostra ratio illustretur, vt optimi boni consequendi rectas vias perspiciamus. Dubitare igitur non possumus, quin legum suarum finis sit, vt summum bonum adipiscamur: quod quum fieri nequeat in hac vita, quae bre-

breuis, et misera est, id certe sperandum est in altera. Quicumque ergo hunc diuinarum legum finem negant, aut negare debent superesse alteram vitam, aut fateri, Deum de bono huius vitae sollicitum esse, de bono autem vitae aeternae ne quidem cogitasse.

Ceterum hic finis legis moralis fuit, non vero caeremonialis, aut iudicialis Hebraeorum. Rotundis enim verbis haec distinguit Ezequiel: nam primum dicit Deus se dedisse Hebraeis praecepta sua, quae faciens homo viueret in eis: postea vero addit se dedisse eis praecepta non bona, in quibus non viuerent. Consultatur Augustinus. (1) Interim, quoniam leges caeremoniales institutae erant velut maceries circumiecta moralibus; si non primario, at secundario saltem vitam aeternam spectabant.

Iam vero, quum vita aeterna proposita sit iustis, mors autem iniustis praeparata, vt passim Scripturae loquuntur; et homines tum natura ipsa peccato originis nascantur filii irae, tum perpetuo se novis criminibus obstringant, id modo exponendum est, qua ratione homines euadere possint iusti coram Deo.

Quidam Theologi occasione verborum Apostoli ad Rom. iii. duas distinguunt vias, quae vnquam sint homini propositae ad iustificationem; nempe Foedus operum, et Foedus fidei, seu gratiae. Explicat haec duo foedera Bossuetius; (2) et ex instituto Hermandus Witsius. (3) Nos paucis. Per foedus operum intelligitur ea salutis via, quae ex operibus est: per foedus vero Fidei illa, qua iustificamur per fidem in Christum. Formula prioris foederis est, » qui fecerit homo, viuet in ea: « ad Rom. x. Posterioris est: » omnis qui credit in illum, non confundetur, « ad Rom. item x. Et Ioannis iii. » Vt omnis, qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam aeternam. «

Haec duo foedera in his conueniunt. I: Quod vtrouque eadem sint partes contrahentes, Deus nempe, et homo. II: Quod vtrouque eadem sit promissio vitae aeternae. III, Quod vtrouque eadem conditio, perfecta nempe legis obseruantia. IIII. Quod vtrouque idem finis, gloria nempe bonitatis Dei, et vita beata. Differunt tamen in multis; quorum illud praecipuum, quod in foedere operum vita beata dabatur tanquam debita ex pacto; in foedere autem gratiae datur ex gratia Mediatoris. Illud quoque, quod

Tom. III.

LI

in

(1) Epist. xviii. cap. 4.

(2) Lib. i. Hist. Variat. Germaniae.

(3) Lib. de Oeconomia Foederum.

in foedere operum finis specialis fuit declaratio sanctitatis, bonitatis, et iustitiae Dei elucescentium in lege accuratissime implenda, in retributione praemii iis dandi, qui legem perfecte impleverunt. In foedere vero fidei, et gratiae finis specialis est laus gloria gratiae Dei, ut loquitur Paulus ad Ephesios 1., et reuelatio imperuestigabilis sapientiae ipsius.

Foedus autem operum propositum fuisse homini adhuc integro per duplicem legem, naturalem scilicet, et simbolicam de arbore scientiae idem Wirsius demonstrat. (4) Legem naturae vocat normam boni et mali conscientiae hominis congenitam a Deo, ideoque diuina auctoritate homines obligantem. Aliam legem de arbore boni, et mali ipsa memorat Scriptura. Sed utramque istam legem haud multo post a creatione proto-parentes violauerunt. Hinc peccatum, mors, et miseriae in ceteros homines deriuata: hinc homines a iure beatitudinis consequendae exciderunt.

Ne vero ita abiicerentur in desperationem statim iis misericors Deus promissionem fecit de Seruatore nostro, foedusque inuit gratiae, quod in illis Mosis verbis agnoscunt interpretes: » Et ait » Dominus Iehouah ad Serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia, et bestias terrae, super pectus tuum » gradieris, et terram comedes omnibus diebus vitae tuae: inimicitias » ponam inter te, et mulierem, et semen tuum, et semen illius, » et ipsa conteret caput tuum. « Seu, et melioris notae interpretes, quum Christiani, tum Rabbinii exponunt: » Villior eris, et despectior prae omnibus animantibus, et bestiis; perpetuo humi inter » sordes terrenas repes, nec caput amplius ad coelestia regna eleuare poteris, sed sordidis cogitationibus nutrieris; ex muliere pro » dicit Messia, qui regnum tuum euersurus est.

Hinc factum est, ut post Adae peccatum sola obedientia legi praestita iustificare hominem coram Deo non potuerit; licet potuerit hominem ab ulteriore corruptione seruare. Ergo ab eo tempore necessaria fuit gratia Mediatoris, sine qua nemo unquam saluatus est, aut saluabitur ab ea morte, quam Adam omnibus promeruit. Vnde Christus Dominus ait, » Nemo venit ad Patrem nisi per me; » et ego sum via. « Et Paulus ad Rom. iii. hac de re disserens scribit: » Ex operibus legis (non tantum scriptae, sed et naturalis) » non iustificabitur omnis caro coram illo. . . . Iustitia autem Dei

» per-

(4) Lib. 1. cap. 3.

» per fidem Iesu Christi in omnes, et super omnes, qui credunt in » eum, ubi est ergo gloriatio tua? exclusa est. Per quam » legem? Factorum? Non; sed per legem fidei. Arbitramur enim » iustificari hominem per fidem, sine operibus legis. « id est, non vero operibus legis. Consentientem quoque hac in re habemus maiorem Theologorum partem. Legenda sunt quoque quae scribunt Augustinus, (5) et Leo Magnus. (6) Definitum est praeterea in Concilio Tridentino, (7) fidem in Christum necessariam esse ad salutem, et sine ea nemini unquam iustificationem contigisse. Quo circa haeretica censenda est eorum opinio, qui docent, Gentiles sola legis naturae obseruantia saluari posse.

Promulgata autem Euangelii lege haec consequuti sumus. Primum, notitiam Redemptoris claram, quam veteres Hebraei per vnam; Gentes vero vix per scripturas veterum traditionum cognoscebant. Secundum, promissionem certam et claram vitae aeternae. Tertium, legis naturae vberissimam explicationem. Quartum, maiorem gratiam. Quintum, soluti sumus a legibus Hebraeorum ritualibus.

APPENDIX.

Pro huius libri coronide plura superesse examinanda iudicabit aliquis. Scilicet: Quibus claudatur terminis Ecclesiae potestas; quibus etiam potestas secularis. Nam hoc contrauersum nostris his temporibus vidimus, nedum Catholicos inter et Protestantes, sed inter ipsos quoque Ecclesiae filios.

Ac itali Theologi sunt, quiue eis accedunt ultramontani ferme omnes, qui ius omnes leges condendi Pontifici attribuerent: adeo ut in eo omnem imperii summam, ac oeconomiam collocent: qua in re haud nobis arident Bertii sensa, et opinionis; Theologi equidem praestantissimi, atque de cetero gratissimi, qui eo tandem venit, ut hanc propositionem firmauerit: (8) » Quaelibet civilis potestas, quae in corpore Ecclesiae tenet imperium, » debet ad nutum Pontificis arma tractare, ceteraque complere suae » auctoritatis officia. « Alias item his similes protulit: Pappe! Quam misera exin futura Regum, Principumue secularium conditio! Quam infirma, ac debilitata potentia!

Hinc nobiliores Theologi, nedum Galli, sed et ceterorum Eccle-

Ll 2

cle.

(5) Lib. de nat. et grat. cap. 2.

(7) Ses. vi. can. 7.

(6) Sermon. xxvii. cap. 7.

(8) Lib. xx. cap. 16.

clesiae regnorum, nostra Hispania neutiquam exclusa, in eam iurare sententiam, vt dicerent, » Summam esse, ac in suo genere » primam, Ecclesiae potestatem ad leges Ecclesiasticas condendas: » Summam aequae, atque in suo genere primam, Regum, Principumque potestatem ad civiles et politicas leges ferendas.« Quam sententiam quidem Petrus de Marca, (9) Bosuetius, (10) aliique illustrarunt, ad quorum opera Tirones remittimus. Nec enim quae ipsi abunde disserunt exscribere vacat; neque odiosam quaestionem examinare placet.

LIBER VIII.

De humanis officiis agit: atque singulorum naturam designat.

CAPVT I.

Quid humanum officium sit definit: an expers malitiae aut probitatis.

Est humanum officium actio ex deliberata voluntate procedens.

Haud valet reperiri aliquod officium humanum in indiuiduo indifferens.

Exhibet prima propositio definitionem, qua Theologi humanum actum describunt. Hic enim, vt humanus dicatur, sitque sub dominio, ac potestate rationalis creaturae, liberum voluntatis motum requirit; ideoque deliberationem ex aduertentia rationis prouenientem: hoc est, debet esse voluntarius, ac liber. Sed voluntarium maiorem habet libero extensionem: dicimus etenim voluntarium intrinsecum voluntatis motum erga obiectum rationis lumine propositum, siue spontaneus motus ille sit, neque refugere voluntas possit; qualis est propensio ad bonum in communi, et Beatotum erga incommutabile bonum amor; siue perseueret in voluntate optionis potestas, et reluctandi facultas; cuiusmodi est boni commutabilis delectatio, et ipse Dei amor in praesenti vita, vbi quid Deus

sit

(9) De concord. Sacerdot. cum Imper. (10) Defens. Declarat. Cleri Gallicani.

sit nondum hominum mentibus apparuit. Itaque quando haec optio, ac reluctandi potestas in voluntate viger, eius motum, nedum voluntarium, sed et liberum appellamus: vnde tollit voluntarium externa vis, et coactio, liberum vero necessitas ineluctabilis.

Nec in oppositum facit, quod humanorum officiorum principium non in ipso homine, sed extra esse videatur; mouetur etenim hominis appetitus ad agendum ab appetibili; quod est extra, et est sicut mouens non motum: Nam vt docet S. Thomas, (1) licet principium proxime elicitiuum debeat esse intrinsecum, non ita principium primo motiuum.

Iam vero voluntatis, ac libertatis idea in vniuersum praeformata, quae a scholae Theologiae pro ampliori ipsius expositione quaestiones abunde pertractantur, presse hic breuiterque enodabimus. Ac primo quidem, quomodo se habeat ad voluntatem coactio, per quam scilicet homo aliquid facit inuitus, vt dum trahitur ad carcerem, merces in mare urgente tempestate proicit. Cui quidem dubitationi cum Theologorum coetu respondendum, numquam voluntatem cogi quoad actus elicitos; nempe inclinationem propriam, amorem, odium, ac similes; cogi autem quantum ad actus imperatos; videlicet, qui diuersis a voluntate facultatibus perficiuntur; vt cernere, loqui, ambulare, alii.

Quod sic demonstratiue suadetur: quemadmodum impossibile est idem esse, et non esse, ita nequit fieri vt voluntas velit, et non velit: igitur non valet cogi inuita; alioquin nolendo vellet, et fugiendo diligeret; siue vellet, et non vellet; diligeret, et non diligeret; quod repugnans est.

Verum possunt ab exterioribus causis corporis instrumenta, per quae suam explet inclinationem, impediri, aut retardari; ideoque accidit saepe numero, vt causis exterioribus repugnantibus non valeamus, quod cupimus, complere. Et hoc est voluntatem cogi in actibus imperatis; seu quod in idem redit, voluntatem plura facere, vel praetermittere, etsi repugnantem, et inuitam.

Est huic quaestioni affinis illa: num ex graui metu eueniat, quod humanum aliquod officium voluntarium dici nequeat. Cui quidem facilis est, et expedita responsio duplici voluntarii genere considerato. Nam aliud est, quod ita efficaciter volumus illius honestate, aut vtilitate moti, vt neutiquam ad illud omittendum opere,

aut

(1) Prim. Sec. q. vi. art. 1. ad prim.